

Rättspolitiska granskningar

Artikel 1 i Europakonventionen: En förbisedd garanti för rättigheter och rättvisa

Introduktion: En dold rättighetsskyddare

Artikel 1 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna (EKMR) är en grundläggande bestämmelse som ofta förbises i debatten om rättigheter och statligt ansvar. Artikeln är tydlig:

"De höga fördragsslutande parterna skall garantera var och en, som befinner sig under deras jurisdiktion, de fri- och rättigheter som anges i avdelning I av denna konvention."

Men vad betyder det egentligen för dig som medborgare eller för staten som garant? I praktiken innebär det att staten är skyldig att säkerställa att alla rättigheter i konventionen skyddas – inte bara från externa hot, utan även från statens egna handlingar eller underlåtenheter.

Artikel 1: Ett krav på aktivt ansvar

Artikel 1 gör det tydligt att statens skyldighet går långt bortom passivitet. Staten måste:

1. **Säkra rättigheter:** Detta betyder inte bara att undvika kränkningar, utan också att vidta åtgärder för att förhindra dem.
2. **Erkänna rättighetskränkningar:** Staten har en plikt att ta ansvar när rättigheter kränks, inklusive de kränkningar som orsakas av statens egna tjänstemän.
3. **Åtgärda och reparera:** Staten är skyldig att utreda, samla in bevis och kompensera de som drabbas av rättighetskränkningar.

Misslyckas staten med detta – genom att exempelvis ignorera tjänstemäns brottslighet eller blockera rättsmedel – handlar det om ett brott mot artikel 1.

Ett exempel på hur staten sviker

Låt oss ta ett hypotetiskt exempel för att illustrera:

En statlig tjänsteman använder ett osant intyg för att vilseleda en medborgare att tro att ett beslut är lagligt. Detta leder till att medborgaren gör en utbetalning som denne inte hade varit skyldig att göra. När medborgaren försöker få rättelse, vägrar staten erkänna kränkningen, samla in bevis eller nullifiera det illegala beslutet. Detta är inte bara ett brott mot konventionens specifika rättigheter, såsom rätten till egendom (artikel P1-1), utan också mot artikel 1 – statens skyldighet att säkra dessa rättigheter.

Varför artikel 1 är så viktig

Artikel 1 är grundläggande eftersom den:

- **Håller staten ansvarig** för sina handlingar och underlåtenheter.
- **Tydliggör statens aktiva roll** i att skydda medborgarnas rättigheter, inklusive att utreda och åtgärda brott som tjänstefel och korruption.
- **Ger offer för statliga övergrepp ett verktyg** att hålla staten ansvarig i rättsliga sammanhang.

Att staten inte erkänner en bevisbar skada på en rättighet, eller inte utreder egna tjänstemäns agerande, är en direkt överträdelse av artikel 1:s krav på att "garantera" rättigheter.

Vad offer för tjänstefel och korruption bör göra

Om du har blivit utsatt för tjänstefel, korruption eller andra statliga överträdelser, glöm inte att hänvisa till artikel 1 EKMR i din argumentation. Den stärker ditt krav på skadestånd och rättelse eftersom staten:

1. **Är skyldig att erkänna och utreda** alla rättighetskränkningar.
 2. **Har en aktiv skyldighet att säkerställa rättvisa** genom att samla in bevis och åtgärda felaktigheter.
 3. **Kan hållas ansvarig för sina egna brister** i att skydda och verkställa rättigheter.
-

Slutsats: Artikel 1 som ett verktyg för rättvisa

Artikel 1 EKMR är en förbisedd men kraftfull bestämmelse som erbjuder skydd mot statens passivitet och ansvarslöshet. Den påminner oss om att staten inte bara är en garant för rättigheter, utan också en potentiell förövare som måste hållas ansvarig. För alla som kämpar mot tjänstefel, korruption eller statliga övergrepp, är artikel 1 ett oumbärligt verktyg att hänvisa till när man kräver skadestånd och rättelse.

Låt oss därför se till att artikel 1 inte längre är en dold skatt i konventionen – utan ett tydligt krav på ansvar och rättvisa.